

QAZAQ

Апталық
1948 жылдың
20 сәуірінен
шыға бастады

Әл-Фараби
атындағы
Қазақ ұлттық
университеті

UNIVERSITETI

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ АПТАЛЫҚ ГАЗЕТ

WWW.FARABI.UNIVERSITY

№42 (1908) 13 ҚАРАША 2023 ЖЫЛ

Мемлекет басшысы ҚазҰУ ректорын қабылдады

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректоры Жансейіт Түймебаевты қабылдады.

Кездесуде жоғары оқу орнының басшысы Президентке биыл университетте атқарылған жұмыстардың нәтижелерін баяндады. Сондай-ақ 2024 жылы 90 жылдығын атап өтетін білім ордасының

стратегиялық даму жоспарын таныстырды.

ҚазҰУ-ға 2023-2024 оқу жылында 10 719 талапкер қабылданды. Бұл – білім ордасы тарихында бұрын-соңды болмаған рекордтық көрсеткіш. Қазіргі таңда 625 білім беру бағдарламасы бекітілген. Оның ішінде 120 мамандық бойынша Еуропа, АҚШ, Оңтүстік-Шығыс Азия, Ресей университеттерімен қос диплом бағдарламасы жүзеге асырылады.

ҚазҰУ ғалымдары жақын-

да бағдарламалық нысаналы қаржыландыру байқауында 3,8 млрд теңгенің мегагрантын ұтып алды. Ауқымды жоба Батыс Қазақстан өңірінің тұрақты экологиялық-әлеуметтік-экономикалық дамуы мен су ресурстарын ұтымды пайдалануға арналған маңызды міндеттерді шешуге бағытталған. Жалпы, қазіргі сәтте университетте жалпы құны 8,1 млрд теңге болатын 400 ғылыми жоба іске асырылуда.

Жалғасы 2-бетте

Әлемдік экономика мәселелері талқыланды

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде «Экономиканы декарбонизациялаудың жаңа жолы (KZGT-2023)» тақырыбында I халықаралық ғылыми конференция басталды.

өткен іс-шараны Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ мен Санкт-Петербург политехникалық университеті бірлесіп ұйымдастырды.

Мақсат – экономика және энергетика салаларындағы өзекті мәселелерді талқылап, оң шешімін табу.

Тұрақты даму мақсаттарының 13-бағыты бойынша

Жалғасы 2-бетте

QS Asia University Rankings халықаралық рейтингінің қорытындысы бойынша Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ 856 қатысушы ЖОО арасында 29-орынға ие болды.

Малайзия астанасы Куала-Лумпур қаласында 2023 жылғы 7-9 қараша аралығында Азия-Тынық мұхиты аймағында жоғары білім беру мәселелері бойынша QS саммитін өткізу кезінде биыл Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетіне QS Asia University Rankings халықаралық рейтингінің сертификатын тапсыру салтанатты рәсімі өтті. Саммит жұмысына Азия-Тынық мұхиты,

Азия және Орталық Азияның жетекші жоғары оқу орында-

рынан 500-ден астам ғалым қатысты.

Жоғары оқу орнының басшылығы мен ұжымын құттық-

тай отырып, QS рейтингтік агенттігінің өңірлік директоры Сергей Христоролюбов университеттің жоғары көсібі командасының үйлесімді жұмысының арқасында Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті тағы бір биік белесті бағындырғанын атап өтті. QS өкілі университет ұжымына рейтингтерде жаңа табыстарға жетіп, жандық бәсекеге қабілеттілікті арттыру, халықаралық аренада танылуда үлкен мақсаттар мен ауқымды жоспарларды тиімді іске асыра беруіне тілектестігін білдірді.

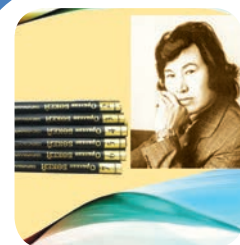
Ресей академиктерімен кездесу

3 >>

Ғалым, педагог және халықаралық сарапшы

4 >>

«Бәрі де майдан» повесіндегі замандастар бейнесі

5 >>

Мемлекет басшысы ҚазҰУ ректорын қабылдады

Соңы.
Басы 1-бетте

Биыл ҚазҰУ жанынан Ми институты құрылды. Елімізде алғаш рет аталған нейроғылым орталығында миға іргелі және қолданбалы зерттеулер жүргізілетін болады.

Қазақстан Президентінің мамыр айындағы Қытай Халық Республикасына ресми сапары аясында ҚазҰУ-да Солтүстік-батыс политехникалық университетінің филиалын ашу жөнінде келісімге қол қойылды. Нәтижесінде 12 қазан күні университет базасында Солтүстік-батыс политехникалық университетінің филиалы өз жұмысын бастады. Сондай-ақ «Бір белдеу – бір жол» бастамасының 10 жылдығына орай, Қытай-Орталық Азия жоғары оқу орнының ынтымақтастық форумы өтті.

ҚазҰУ 130 миллион теңгеден астам қаржыға БҰҰ-ның Тұрақты даму мақсаттарын іске асыруға бағытталған (ТДМ) сапалы білім – (4 ТДМ), гендерлік теңдік (ТДМ-5) көрсеткіші бойынша ЮНИСЕФ білім беру бағдарламасын сәтті жүзеге асырды. Осы бағдарлама аясында Орталық Азияның үш елінен 200-ден астам қыз наноспутниктерді дамыту курстарынан өтті. 2000-нан астам қатысушы онлайн курстарға қатысты. Сондай-ақ ҚазҰУ-дың 6 білім беру наноспутнигі атмосфераның жоғарғы қабатына ұшырылды.

2024-2027 жыл аралығында ҚазҰУ құрылысының II кезеңі іске асырылады. Қалашықта 8 оқу корпусы, технопарк және 12 жатақ-

хана салу жоспарлануда. Ол үшін республикалық бюджеттен 39,98 млрд теңге мемлекеттік инвестиция бөлінбек. 2024 жылы 3180 орындық 3 жатақхана құрылысы басталады.

Қазіргі сәтте ҚазҰУ жанынан өнеркәсіптік робототехника және роботтандыру саласындағы инженерлік шешімдер орталығы салынууда. Жоба Tech Garden «Инновациялық технологиялар паркі» автономды кластерлік қорымен бірлесіп қолға алынады.

Инженерлік шешімдер орталығын Орталық Азиядағы бірінші Индустрия 4.0 модельдік фабрикасы ретінде қарастыруға болады. ҚР Цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігі және Дүниежүзілік банктің «Өнімді инновацияларды ынталандыру» гранттық бағдарламасы негізінде қаржыландырылады. Бұған қоса, ҚазҰУ-да суперкомпьютермен қамтамасыз ету жөніндегі үкіметаралық жоба жүзеге асырылады. Қазір ҚХР-да тендер өтуде, жеңімпаз компания суперкомпьютерді жеткізумен айналысады. ҚазҰУ оларды орнату үшін инфрақұрылым дайындап отыр.

Кездесу соңында Президент білім ордасында жоғары білікті мамандар даярлау бойынша жүргізіліп жатқан жұмыстардың маңыздылығын атап өтіп, білім сапасын жақсарту, еліміздің дамуына ғылымның қосатын үлесін арттыру және университет қалашығын жаңғырту жөнінде нақты тапсырмалар берді.

Қаншайым БАЙДӘУЛЕТ

Соңы. Басы 1-бетте

Пленарлық отырысқа Қырғыз Республикасының экс-президенті, Ресей Ғылым академиясының академигі,

Бүгін біз өз заманымыздың ең маңызды және өзекті тақырыптарының бірі – экономиканы декарбонизациялау жолдарын талқылау үшін жиналды. Көптеген жылдар

да саммитті Өл-Фараби атындағы ҚазҰУ-да өткізуге оқу ордасының мол мүмкіндігі бар деп ойлаймын. Менің ойымша, бұл тарихи оқиға болар еді. Үшіншісі – Қазақстанда ОАӨ

Әлемдік экономика мәселелері талқыланды

М.В. Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетінің профессоры Асқар Ақаев, PFA Мұхиттану институтының ғылыми жетекшісі, физика-математика ғылымдарының докторы Роберт Нигматулин, профессор, э.ғ.д. Борис Порфирьев, PFA коррес-

бойы адамзат климаттың өзгеруіне байланысты қиындықтарға тап болды. Бұл қиындықтар тек назар аударуды ғана емес, сонымен қатар нақты әрекеттерді де қажет етеді. Парниктік газдар шығарындыларын азайту және тұрақты экономикаға көшу мақсаты

елдері үшін энергия көздерін өткізу бойынша әріптестік бағдарламасын іске қосу», – деп атап өтті.

Сондай-ақ жиында шетелден келген қонақтар өз тәжірибелерімен, ойларымен бөлісіп, экономика және энергетика салаларындағы өзекті мәселелерді қозғап, ұсыныс-пікірлерін жеткізді.

Мәселен, PFA Мұхиттану институтының ғылыми жетекшісі Роберт Нигматулин климаттың өзгеруіне мұхиттардың әсері бар екенін атап өтті. Ғалымның айтуынша, жауын-шашынның аз болуы, мұхит деңгейінің көтерілуі, мұздықтардың еруі ауа райының құбылуына көп әсер етуде. Сондықтан өз сөзінде Роберт Нигматулин аталған проблемаларды бүкіл ел болып шешу қажет екеніне назар аударды.

Конференция барысында тұрақты даму бағыттары бойынша өмір сүру сапасын жақсарту, адам денсаулығын нығайту, энергияны үнемдеу, тиімді институттар құру, технологияларды жетілдіру, экологияны сақ-

понтент-мүшесі, экономика ғылымының докторы Александр Широков, PFA Сібір бөлімшесі Көмір институтының директоры, профессор Владимир Клишин, Әлеуметтік ғылымдарды зерттеу жоғары мектебінің директоры Сапир Жак, Лиссабондағы Атлантикалық университетінің профессоры Тесселано Кампос, ҰҒА академигі Николай Буктуков, экономика ғылымының докторы Болат Құсайынов, қазақстандық және шетелдік ғалымдар, білікті сарапшылар, университеттің оқытушы-профессорлары мен білім алушы жастары қатысты.

Конференцияда Өл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректоры Жансейіт Түймебаев баяндама жасап, бүгінгі шараның маңыздылығына тоқталды.

«Экономика – кез келген мемлекеттің қозғаушы күші. Экономика ғылым мен өндіріс байланысы арқылы дамиды. Әлемде экономика, энергетика саласындағы мамандарға сұраныс артуда. Біз ғылымға басымдық бере отырып, әр салаға білікті маман даярлап, жаңа инновациялық шешімдерді іске асыруымыз керек.

маңызды бола бастады. Бұл процесте инновация мен технология шешуші рөл атқарады», – деді ректор.

Өз кезегінде академик Асқар Ақаев: «Бүгінгі іс-шара Қазақстан Президентінің үш бастамасын іске асыру

тұрғысынан аса маңызды рөл атқарады. Конференция жұмысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың тарихи бастамаларын қолдауға бағытталған. Біріншісі – Қазақстанда Орталық Азия елдері үшін БҰҰ ТДМ бойынша өңірлік хаб құру. Екіншісі – 2026 жылы Алматыда БҰҰ қамқорлығымен ОАӨ елдері үшін жобалық кеңсе құра отырып, өңірлік климаттық саммит өткізу. Осы тұрғы-

тау, энергетика саласындағы инклюзивті өсу мен энергияны тұтыну, энергетикалық ауысу және цифрлық трансформация мәселелері талқыланды. Сонымен қатар қалдықсыз көмір технологиялары, сутегі мен атом энергетикасының дамуы, көлік қозғалғыштығы және климаттың өзгеру тақырыптары да қозғалды.

Нұрсұлтан ЖЕКСЕНБАЕВ

Ресей академиктерімен кездесу

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде Ресей Ғылым академиясының академигі, М.В.Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетінің профессоры Асқар Ақаев пен Ресей Ғылым академиясының академигі, РҒА Мұхиттану институтының ғылыми жетекшісі, физика-математика ғылымдарының докторы Роберт Нигматулин механика-математика факультетінің ғалымдарымен, оқытушыларымен және студенттерімен кездесті.

олардың дәрістерін тыңдау біздің студенттер үшін мақтанш және үлкен мүмкіндік. Асқар Ақаев пен Роберт Нигматулин әлемдік деңгейдегі ірі ғалымдар. Бүгінгі кездесу көрші мемлекет арасындағы ғылым мен білім саласын ілгерілетуге және ғылыми байланысты жан-жақты дамытуға ықпал ететініне сенімдімін», – деді ректор.

Ғалымдар оқытушылар мен студенттерге тұрақты даму, жаһандық жылыну мен климаттың өзгеруіне қарсы күрес саласындағы жобаларын таныстырып, бүгінде бүкіл әлем ғалымдарының алдында тұрған өзекті мәселелер мен сынтегеуріндерге тоқталды. Сонымен қатар құрметті қонақтар өздерінің ғылым саласындағы қызықты оқиғаларымен және естеліктерімен бөлісті.

Кездесу ашық диалог форматында өтті. Пікірталас барысында қатысушылар ғалымдарға сұрақтарын қойып, мазмұнды жауап алды.

Жүздесуден соң Асқар Ақаев пен Роберт Нигматулин ҚазҰУ қалашығын аралап, Процестік инновациялар орталығының, химия және химиялық технология, физика-техникалық факультеттерінің жұмысымен танысты.

Кездесуде Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректоры Жансейіт Түймебаев танымал ғалымдардың еңбегі мен ғылымға қосқан ерекше үлесін атап өтті.

«Ғылым саласындағы атақты ғалымдармен жүздесіп,

Құрметті қонақтар алдымен механика-математика факультетінің қызметімен танысып, сұйықтық және газ зертханасын аралап көрді. Кейін академиктер факультет ұжымымен кездесті.

Тұрақты даму мақсаттарының 13-ші және 15-ші бағыты бойынша өткен шараның мақсаты – энергетика, экология, экономика салаларындағы өзекті проблемаларды талқылау, ғылыми тәжірибе алмасу.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректоры Жансейіт Түймебаев «Экономиканы декарбонизациялаудың жаңа жолы (KZGT-2023)» тақырыбындағы I халықаралық ғылыми конференцияға қатысуға арнайы келген Санкт-Петербург политехникалық университетінің өкілдерімен және РҒА академиктерімен шағын құрамда келіссөз жүргізді.

Тараптар серіктестікті нығайтуға уағдаласты

Делегация құрамында РҒА Мұхиттану институтының ғылыми жетекшісі, физика-математика ғылымдарының докторы Роберт Нигматулин, «Энергетикалық ауысудың технологиялық және экономикалық мәселелері бойынша пән аралық зерттеулер және білім беру (CIRETEC-GT)» зертханасының меңгерушісі Игорь Ильин, РҒА Ұлттық шаруашылық болжау институтының зертхана меңгерушісі Юрий Шербанин және т.б. ғалымдар бар.

Тараптар серіктестікті нығайтуға, білім мен ғылым саласындағы байланыстарды тереңдетуге баса мән бере отырып, екі университет арасындағы қарым-қатынастың қазіргі жайкүйі мен даму перспективасын жан-жақты талқылады.

Жансейіт Түймебаев ҚазҰУ мен Санкт-Петербург политехникалық университетінің еріптестік байланыстары бүгінде жаңа бағытта дамып отырғанын атап өтті.

Өз кезегінде Игорь Ильин экономика және энергетика саласындағы өзекті мәселелер талқыланған конференцияны сәтті өткізген ҚазҰУ басшылығы мен ұжымына алғыс айтып, Қазақстан мен Ресей ЖОО-лары арасындағы ынтымақтастықты одан әрі кеңейту қажет екенін айтты.

Тараптар кездесу соңында алдағы уақытта жүзеге асырылатын жобалар мен бастамаларды саралап, ғылым, білімді дамытуға қатысты ортақ мәселелерді талқылады.

Даруссалам Гонтор университеті делегациясы келді

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетіне Индонезиядағы Даруссалам Гонтор университетінің ректоры Фахми Хамид бастаған делегация жұмыс сапарымен келіп, оқу ордасының басшылығымен кездесу өткізді.

лім беру кеңістігінде бай тәжірибесі барын атап өтті.

«Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ әлемнің жетекші жоғары оқу орындарымен, институттарымен және ғылыми орталықтарымен байланыс орнатқан. Солардың қатарында Индонезия ЖОО-лары да бар. ҚазҰУ Даруссалам Гонтор университетімен тығыз жұмыс істеп келеді.

Алдағы уақытта ғылыми бағытта бірлесіп жұмыс істеуіміз қажет. Өз тарапымыздан серіктестікті дамытуға бағытталған барлық бастамаларды жүзеге асыруда бар күш-жігерімізді саламыз», – деді ректор.

Өз кезегінде Фахми Хамид ҚазҰУ басшысына ілтипат білдіргені үшін алғысын айтып,

бірқатар ұсынысын жеткізді.

«ҚазҰУ мен Даруссалам Гонтор университеті арасында мәдени, білім және ғылым бағытында серіктестікті дамыту жұмыстарын жандандыру қажет деп санаймын. Сонымен қатар бакалавриат және докторантурада қосдипломды білім беру бағдарламасын жүзеге

асыру жұмыстарын дамытсақ, екі жоғары оқу орны үшін үлкен мүмкіндік пен жақсы бастама болары анық», – деді Фахми Хамид.

Жүздесу барысында ректорлар аталған ұсыныстарды жүйелі түрде жүзеге асыруға уағдаласты.

Нұрсұлтан БАЗАРБАЙҰЛЫ

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті география және табиғатты пайдалану факультетінің География, жерге орналастыру және кадастр кафедрасының профессоры, география ғылымының докторы Шерипжан Надыров 75 жасқа толды.

әлеуметтік география кафедрасымен байланысты. Бұл жерде 1997 жылдан бері сабақ бере отырып, аға оқытушы қызметінен бастап, кафедра профессоры, Экономикалық және әлеуметтік география

Ғалым, педагог және халықаралық сарапшы

Шерипжан Марупұлы Абай атындағы Қазақ мемлекеттік педагогикалық институтының жаратылыстану-география факультетін 1971 жылы «География-биология» мамандығы бойынша өте жақсы деген үлгеріммен бітіріп шығады. 1971-85 жылдар аралығында Қазақ КСР Ғылым академиясының география секторында кіші ғылыми қызметкер атанып, осы уақыттарда ол «Шығыс Қазақстанның өндіргіш күштері» тақырыбындағы ғылыми-зерттеу жұмыстарымен айналысты. «Ертіс-Қарағанды каналының құрылысындағы әлеуметтік-экономикалық жағдай» және «Қазақстан мен Орта Азиядағы Сібір өзендері салалары бөліктерінің әлеуметтік-экономикалық мәселелері» тақырыбында жұмыс істей отырып, 1977-80 жылдары осы академияның География институтында аспирантураны аяқтайды. 1981 жылы Жданов атындағы Ленинград мемлекеттік университетінің арнайы кеңесінде «Кенді Алтай аумақтық-өндірістік кешенінің экономикалық-географиялық мәселелерінің қалыптасуы мен дамуы» тақырыбында кандидаттық диссертациясын сәтті қорғады.

1985 жылы Шерипжан Марупұлы Абай атындағы ҚазПИ-де жаратылыстану-география факультетінің Экономикалық география кафедрасына аға оқытушылыққа конкурсы бойынша қызметке алынды. 1989 жылы ҚР ҰҒА Шығыстану институтында аға ғылыми қызметкер болып еңбек етті. 1990-91 жылдары Үрімшідегі ҚХР Ғылым академиясының Синьцзян география институтында ғылыми тәжірибеден өтеді. Ол жерде қытай тілін үйренумен қатар, қытай ғалымдарымен бірлесіп Қазақстан мен КХР-дың аймақтық мәселелерін зерттеумен айналысты. Үздіксіз ғылыми еңбегінің нәтижесінде Ш.Надыров 1995 жылы Әзірбайжан Республикасы Ғылым академиясы жанындағы География институтының арнайы кеңесінде «ҚР және ҚХР-дағы ШҰАР халық шаруашылығындағы аумақтық құрылымдардың өзгеруіндегі экономикалық-географиялық мәселелер мен интеграциялық үдерістердің дамуы» тақырыбында докторлық диссертациясын қорғады.

Шығыстану институтында бірнеше жыл бойы экономикалық және саяси қатынастар бөлімін басқарып, директордың орынбасары қызметінде болды. Геосаясат пен халықаралық қатынастар мәселелері бойынша ғылыми зерттеулер жүргізді.

1998-2000 жылдары ҚР Президентінің жанындағы Қазақ-

стан стратегиялық зерттеулер институтында экономикалық қауіпсіздік бөлімін басқарды. Осы уақыттарда Ш.Надыровтың басқаруымен ҚХР-мен байланысты дамытуда сериялық аналитикалық тізім дайындалды. Сонымен қатар бірлесіп дайындалған ғылыми жұмыстарда трансшекаралық өзендердегі (мысалы, Сырдария өзені) су-энергетикалық ресурстарды пайдалану, Қазақстан Республикасының ішкі экономикалық саяси концепциясын құру және қолдану мәселесімен айналысты.

Ш.Надыровтың ғылыми зерттеу жұмысының аумағын басты үш бағытқа бөлуге болады:

Бірінші бағыт: теориялық мәселелерде аумақты кеңістіктік ұйымдастыру, өндірістік-аумақтық даму интеграция типі және экономикада аумақтық тиімділікті көтеруді ұйымдастыру.

Екінші бағыт: ҚР аумағындағы экологиялық-экономикалық мәселелерді шешу.

Үшінші бағыт: Геосаясат, халықаралық қатынастар және аумақтық мәселелерді кеңістік тұрғысынан дамыту.

Көрнекті ғалым осы бағыттар бойынша халықаралық конгрестерде, конференцияларда, семинарларда баяндамалар жасады. Жарық көрген 250-ден аса ғылыми мақалалары мен 10 монографиясы, ЖОО-ға арналған «Дүниежүзінің экономикалық, әлеуметтік және саяси географиясы» атты қазақ тілінде 1-бөлім, 10-сыныпқа арналған «Дүниежүзінің экономикалық және әлеуметтік географиясы» атты (орыс тілінде) еңбегі кең таралған және орнымен пайдаланылуда. Қазақ, орыс, ағылшын, француз, қытай және т.б. тілдерде көптеген мақалалары АҚШ, Үндістан, Франция, Қытай, Түркия, Ресей, Украина, Өзбекстан, Түрікменстан, Қырғызстан, Әзірбайжан елдерінде жарық көрген.

Шерипжан Марупұлының келесі ғылыми-педагогикалық қызметі Қазақ ұлттық университетінде география факультетінің Экономикалық және

кафедрасының меңгерушісі, география факультетінің деканы қызметтерін атқарды.

Ш.Надыров дәрістер оқып, өнеркәсіптік тәжірибелерде жетекші әрі бакалаврлардың, магистранттар мен докторанттардың дипломдық жұмысына жетекшілік етеді. Оның жетекшілік етуімен бір ғылым докторы, 20 ғылым кандидаты, бір PhD докторы және 120-дан аса магистрант пен бакалаврлар диссертациялық жұмыстарын қорғады.

ҚазҰУ-да бірегей ғалым география ғылымының докторы деңгейінде Диссертациялық кеңестің төрағасы қызметін де атқарды.

Ұлағатты ұстаз халықаралық жобалардың жетекшісі және орындаушысы, сонымен қатар бірнеше ғылыми гранттарды жеңіп алып жетекшілік жасады.

2007-08 жылдар аралығында ҚазҰУ мен Экономикалық зерттеу институтының бірлескен «ҚР халқының қоныстануы және аймақтық экономикалық даму потенциалын зерттеу» тақырыбындағы жобаның жетекшісі болды. Нәтижесінде бұл жобаның негізінде «Кеңістікте аймақты ұйымдастыру және 2030 жылға дейін ҚР халқының қоныстануы» (Астана-2008, 1000 бет) атты біріккен монографиясының үш томы жарық көрді. Бұл еліміз үшін өте құнды еңбек болып табылады.

Ш.Надыров жақын және алыс шетелдердің аса көрнекті ғылыми және сарапшылар қауымдастықтарының құрметті мүшесі.

Ғылыми, педагогикалық және халықаралық сарапшы Шерипжан Марупұлының шәкірттері еліміздің барлық облыстарымен қатар, АҚШ, Германия, Ауғанстан, Чехия және Қытай елдерінде жемісті еңбек етеді. Бұл Шерипжан Марупұлының Қазақ елімен қатар, әлемдік ғылым мен білімге қосқан өте үлкен еңбегі деп білеміз.

География, жерге орналастыру және кадастр кафедрасының ұжымы атынан шәкіртіңіз, г.ғ.к. Әлім МЫЛҚАЙДАРОВ

Құқықтық тәрбиенің маңызы зор

Өскелең ұрпақты тәрбиелеу, мемлекет пен оның институттарының жастарды заң арқылы жанжалдан, қоғамды қылмыстан аулақ ұстау – өте маңызды мәселе. Жастардың криминогендік әсердің әртүрлі түрлерінен аулақ жүруін ақылмен ұйымдастыру қабілеті – қоғамның жетілуінің, тұрақтылығы мен сенімділігінің, еліміздің даму болашағының маңызды критерийлерінің бірі.

Жастар арасында қылмыстың алдын алу мәселелері өте өзекті. М.Есболатов атындағы ІІМ Алматы академиясының жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру факультетінің 2-курс докторанттары Ә.Әбікенов, Л.Құрманғалиева, Д.Аманова, Н.Сисенов Қылмыстық құқық, қылмыстық процесс және криминалистика кафедрасының базасында тағылым-дамадан өтіп жатыр.

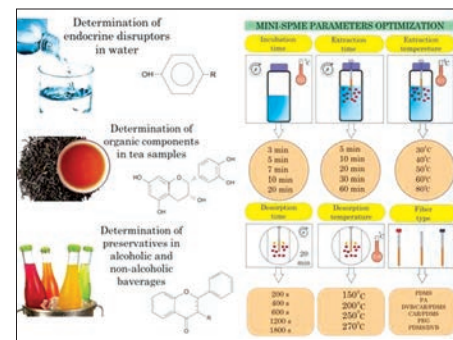
Таяуда тұрақты даму мақсаттарының 16 бағытын іске асыру шеңберінде олар Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ заң факультетінің 3-курс студенттерімен кездесіп, «Жастар арасындағы құқық бұзушылық пен қылмыстың алдын алу» тақырыбында дәріс оқыды. Дәріс студент жастардың арасында

қылмыстың алдын алу, одан бойды аулақ ұстау мақсатында өтті. Докторанттар қылмыстың себептері, криминогендік жағдай, Қазақстан Республикасының қылмыстық заңнамасында көзделген қылмыс жасағаны үшін жазалау шаралары, азаматтардың осы санаты арасында қылмыстың алдын алудың тәсілдері туралы айтып берді. Жастар кездесуге өте риза болып, құқықтық тәрбие, қоғамға жат мінез-құлықтың алдын алу өздері үшін қаншалықты маңызды екенін атап өтті.

Марал АҚБОЛТОВА,
Қылмыстық құқық,
қылмыстық іс жүргізу және
криминалистика
кафедрасының аға
оқытушысы

Азық-түлік сапасы жаңаша зерттелуде

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ ғалымдары азық-түлік өнімдерін талдау және тиімді «жасыл» әдістеме жасау үшін миниатюризацияланған қатты фазалы микроэкстракцияны (мини-ТФМЭ) қолдану бойынша зерттеулер жүргізуде.

Жоба жетекшісі, химия ғылымының кандидаты, PhD, қауымдастырылған профессор Мереке Әлімжанованың айтуынша, мұндай зерттеулер қазір өте өзекті. «Жаһандану дәуірінде азық-түлік қауіпсіздігі мәселесіне қызығушылық артып, ғалымдар Қазақстанда да, шетелде де азық-түлік сапасын реттеу жүйесін жетілдіру бойынша ғылыми жобалар жүргізуде. Жоба аяқталғаннан кейін ҚазҰУ ғалымдары қоғамға азық-түлік қауіпсіздігін бағалайтын заманауи жасыл әдістемелерді ұсынады», – деді жоба жетекшісі М.Әлімжанова.

Жобаны іске асырушы ғалымдардың айтуынша, негізгі идея «жасыл» әдістерді, соның ішінде миниатюризацияланған қатты фазалы микроэкстракцияны қолдана отырып, тамақ өнімдеріндегі басым лаптаушы заттарды анықтайтын заманауи әдістерін өзірлеу. Бүгінгі таңда ғалымдар ауысудағы эндокриндік деструкторларды сандық талдаудың әртүрлі әдістерін

өзірлеуде, алкогольдік және алкогольсіз сусындардағы консерванттарға талдау әдістемесі жасалып, өнімнің сапасын бағалау мақсатында қара және жасыл шайдың құрамына зерттеулер жүргізілуде. Барлық өзірлемелерде өнімнің химиялық құрамының ерекшелігіне байланысты миниатюризацияланған қатты фазалы микроэкстракция және газды хромато-масс-спектрометрия қолданылады.

Жоба аясында Web of Science және Scopus дерекқорларында келтірілген жоғары рейтингті журналдарда (Food Analytical Methods – Q1, Food Chemistry: X – Q2) ғылыми мақалалар жарияланды. Сонымен қатар жобаның практикалық міндеттерін орындау мақсатында ғылыми зерттеулер Вальядолид университетінің (Испания) профессоры Сильвия Боладомен халықаралық ынтымақтастық аясында жүрді.

Айнур АҚЫНБАЕВА

«Бәрі де майдан» повесіндегі замандастар бейнесі

Оралхан Бөкей повестерінде де сан алуан адам образдары, әсіресе сол дәуірдің негізгі қозғаушы, жасаушы, өзгертуші күші болған жастар бейнелері сомдалған. Жазушы замандас дегенде, көбіне жастарды назар тұтамыз да, солардың образымен шектелеміз. Замандас дегеніміз – бізбен бір қоғамда өмір сүріп, бір елде жасап отырған, жас шамасы әр алуан болса да, мақсат бірлігі, рухани тынысы ұқсас адамдар болуы қажет деп ой қорытады.

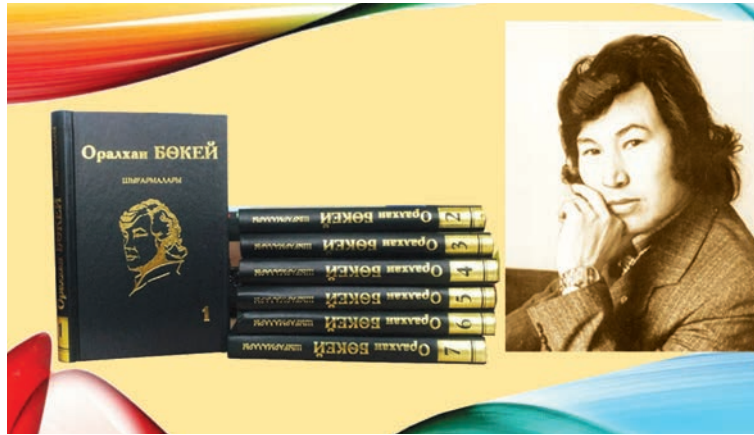
Оралхан Бөкей – сонау алпысыншы жылдардың орта тұсынан бастап әдебиетімізге өзіндік ерекшелігімен келіп танылған үздік таланттарымыздың бірі. Жазушы әдебиет табылдығын алғаш көркем де шағын әңгімелерімен бастаса, араға жылдар салып повеске ауысады. Жазушының повестері оқырмандардың жылы ықыласына бөленіп, оның есімі қалың оқырманға кеңінен таныла бастайды. Оның бірден-бір құпиясы жазушының ізденгіштігінде болса керек деп ойлаймыз. Ол ескі сүрлеуді таптамай, әдебиетке өзіндік үнімен, сырымен, айтар ойымен келгені, өмірді өзінше көріп тануға, өзінше бейнелеуге ұмтылысы, осы жолдағы сәтті ізденістері оның өз оқырманын тез табуына, оның жүрегінен жылы орын алуына себеп болғаны сөзсіз.

Оралхан Бөкей кейіпкерлері – оның өз замандастары. Олардың көрісі болсын, жасы болсын – бәрі де сол дәуірдің азаматтық міндеттерін белсенді түрде атқарған абзал жанды азаматтар. Жазушы солардың әрекеті, мінез-құлқы, көзқарасы арқылы өмір шындығын, оның алуан түрлі сырларын ғана ашып қоймайды, өткенімізге де ой тоқтатып қарайды, болашағымызға да көз жібереді. Жазушы адам ха-

рактерін өте шебер ашады, сол кейіпкерлердің ұғым-түсінігі, көзқарасы арқылы дәуірдің ең өзекті деген мәселелерін көтере біледі. Міне, осылайша Оралхан Бөкей повестеріне баға бергенде олардағы тақырыптың тыңдығы емес, көтерілген проблемалардың сонылығы тұрғысынан келуі қажет.

Жазушының «Біздің жақта қыс ұзақ» деген повестер жинағы «Бәрі де майдан» повесімен ашылады. Повесть сол кезеңдегі өзекті мәселені алға тартады. Шығармада бір-біріне қарама-қарсы екі кейіпкер бар. Бірі майдангер, Отан соғысының мүгедегі, ауыл-аймаққа беймаза, маскүнемдігі тағы бар Құмырай да, екіншісі – еңбек ардагері, еңбекшіл, адал да абзал жан Ақан.

Повестің қысқаша сюжетіне тоқталғанды жөн көрдік. Жүлдіз ауылы Жеңістің отыз жылдығын тойлағалы жатқанда Ақан қарт ертемен шығып, қасқа биесін ерттеп аттанып кетеді. Оның қайда кеткенін, неге кеткенін сұрастырған да, керек еткен де ешкім болмапты. Тек кешке қарай шалының әлденеге ренжулі екенін Алма кемпір ғана байқаған. Бірақ әр нәрсені сұрап, Ақанды мазалап көрмеген әдетімен үнсіз қалған. Жалғыз-ақ шалының ел болып жиналған жерден бөлініп кетпейтінін, тек қаңқу сөз-

ден ғана қашқақтайтынын білетін ол Ақанның бір нәрсеге қырсығып, өкпелеп кеткенін сезеді. Шынында да, Ақан өкпелеп кетіпті. Аудан басшылары Жеңіс тойын тойлауға соғысқа қатысқандарды ғана шақырыпты, Ақанға шақыру жібермеді. Оның үстіне Құмырайды шақыруға келген бала Ақанға бәрін де айтып береді. Ақан ойға қалады. Үлкен тойға шақырылмайтындай жазығы неде? Кінәсі майданға бармағаны ма? Оны майданға емес, еңбек армиясына жұмыс істеуге жіберген өкіметтің өзі ғой. Ол осындай қиын-қыстау жағдайда аянбай тер төккен жоқ па еді? Аурулығына қарамай, еңбек озаты атанды. Партия қатарына кірді. Жұмысқа қыры жоқ Құмырай сияқты жалқауларды майданға жіберіп, мұны 1946 жылға дейін босатпады. «Бәрі де майдан үшін! Бәрі де жеңіс үшін!» деп еңбек етті. Өкінішке қарай, осыны бағалаған ешкім жоқ. Сол кездің өзінде трудармияны киноға түсірген бір адам көрмеді, «газеттенбіз» деп бір журналист келмеді. Ал бүгін жұрт назары

түгелдей майдангер-жауынгерлерге ғана ауған.

Повестегі үлгі боларлық жарқын образ, сонымен бірге аса күрделі образ – Ақан. Ақан – жасынан еңбекпен өскен, саналы өмірін жалтақсыз, бұлтақсыз, адал өткізген адам. Намысын ешкімге бермейтін, басқаға қиянаты жоқ жан. Бүгін де ұлғайған жасына қарамай, шағын шаруасын жып-жинақы етіп, дөңгелетіп ұстайды. Науқастығы себепті өкімет дайындаған шағын зейнетақысын тәуір болған соң алудан бас тартып, еңбекке қайта араласты, ауыл малшыларына газет тасиды. Қатардан қалып отырып қалғысы келмейді.

Повесте жазушы, негізінен, Ақанның соғыс кезіндегі еңбегіне көбірек көңіл аударады. Кейіпкер образын аша түсетін тұстар да осы еңбек армиясындағы күндер. Соғыстың төрт жылын ол Орал тауы маңында еңбек армиясында өткізеді. Жазушы кейіпкер Ақанның естеліктері арқылы Ұлы Отан соғысы кезінде майданға қару дайындасқан көпшіліктің адам айтқысыз ауырт-

пашылық жағдайында жасаған ұлы еңбегін суреттейді. Повестьте Ақан: «Біздер, еңбек армиясында болғандар, жаумен мылтықсыз шайқастық, әрине, өлім-жітім аз болды. Сондықтан да қадірсіз болдық», – дейді. «Дене жарасынан жүрек жарасы әлдеқайда ауыр дегенді ширек ғасырдан бері Құмырайға түсіндіре алмай-ақ келемін... Қайтейін, тағдырдың жазуы шығар», – деген ой-пікірі сол заманның шындық көрінісі.

Жазушы шығармаларында замандастар бейнесін көркемдік тұрғыда бейнелей отырып, адамды ардақтау, оның еңбегін бағалау туралы ұлы идеяны уағыздайды. Повестегі негізгі кейіпкерлер – Ақан, Алма, тіпті Құмырай бейнелері де шыншылдығымен, нанымдылығымен есімізде ұзақ сақталатын, ойымызға ой қосатын жанды образдар. Құмырай типіндегі адамдар қазіргі жастар арасында жоқ деп айта алмаймыз, повестегі образдардың өміршеңдігін тағы да дәлелдей түскен боламыз.

Сондай-ақ кешегі майдангерлер, бүгінгі қарттар – Ақан, Алма, тіпті маскүнем Құмырай бейнесі де бізге бейтаныс емес. Олар біздің кез келген ауылымызда, көшемізде өмір сүріп жатқан заманы бір жерлестеріміз.

Қорыта айтқанда, Оралхан Бөкей повестері сол кезеңнің өзекті мәселелерін көтеріп, соларды өз замандастарының образдары арқылы шешіп бере алған маңызды туындылар дейміз.

Болатхан САРБАСОВ,
филология ғылымының
кандидаты, профессор м.а.

Көшпелілер өркениетінің ерекшелігі зерттелуде

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың «Орталық Азия көшпелілерінің дәстүрлі өркениеттерін зерттеу» ғылыми-зерттеу орталығының ғалымдары көшпелі халықтардың этникалық мәдениетіндегі символдар мен атрибуттардың тарихы мен семантикасы бойынша зерттеу жұмыстарын жүргізуде.

Орталық ғалымдары «Халық тарих толқынында», «Рухани жаңғыру», «Ұлы даланың жеті қыры» атты мемлекеттік бағдарламаларды жүзеге асыру барысында Орталық Азияның көшпелі халықтарының этногенезі, тарихы мен мәдениетінің концептуалды мәселелерін әзірлеуде. Олар қол жеткізген ғылыми тұжырымдар мен нәтижелерге сүйене отырып, бірнеше ғасыр бойы бір өркениетті кеңістікте қалыптасқан түркі халықтарының тарихи және этномәдени тамырларының бірлігін негіздеу бойынша жаңа

ғылыми көзқарасын ұсынып отыр.

Ғалымдар классикалық жазба деректермен қатар, ауыз әдебиеті үлгілерінің кең көлеміне деректанулық талдау жасап, көшпелілер тарихындағы этногеосимволиканың мәні мен олардың социомәдени кеңістікті модельдеу үлгілерінің ерекшеліктерін зерттеуде. Тарихшылар мен этнографтар, археологтар мен лингвистер тобынан құралған зерттеу тобы қазақ жерінен қазіргі Түркия Республикасының аумағына дейінгі ұлан-байтақ аумақтағы

Алаша хан кесенесі мінберіне шығар есіктің жоғары тұсына қалаған кірпіштегі бөрінің ізі.

* Осындай бөрінің ізі түскен тұмар-кірпіш алтынордалық Сарайшықтан, ортағасырлық Көктам қаласынан табылған. Бөрі ізді кірпіш қала тұмары ретінде қызмет еткен.

кейбір археознографиялық мұраларымыздағы символдар мен атрибуттарға тарихи салыстырмалы талдау жасауда.

Зерттеу этноархеология бағытын, сондай-ақ артефактілерді материалдық емес мәдениет тұрғысынан қарастыруды қамтып отыр. Мәселен, Ұлытаудағы Алаша хан кесенесі, Сарайшық, Қышқала және Көктам қалаларынан табылған бөрінің ізі түскен кірпіш этнографиялық далалық экспедиция барысында зерттеліп, «тұмар-кірпіш» деп танылды. Алаша хан, Болған ана кесенелері, Қышқала медресесі кірпіштеріндегі ою-өрнектердің қазақ қолөнер

бұйымдарында кездесетін ою-өрнектермен ортақтығына салыстырмалы сараптау жасалды.

Жобаны орындау барысында жүзеге асқан ғылыми іссапарлар, әсіресе Өзбекстан Республикасы Самарқан, Ташкент қалалары мен Түркия Республикасының Бурса қаласында орналасқан тарихи-мәдени мұражайлар қорларында сақталған жәдігерлер (мысалы, қызғалдақ, жұлдыз, ошақ, бөйтерек немесе киелі ағаш, асатаяқ және т.б.) мен еліміздің аумағында орналасқан археологиялық ескерткіштерге этнографиялық талдау жасау барысында қызғылықты мәліметтер қоры жинақталды.

Зерттеу нәтижесінде көшпелілердің этникалық мәдениетіндегі айырымдық белгілер элементтерінің қасиеттілігі мен символдық мәні сарапталды. Көшпелі социумның рухани құндылықтары арқылы көрініс тапқан мәдени құбылыстар зерттеліп, дәстүрлі этномәдени жүйенің қалыптасу ерекшеліктері туралы ғылыми тұжырымдар жасалды.

Айнұр АҚЫНБАЕВА

Алтын Орда дәуіріндегі Қышқала қаласы кірпішінің фрагменттері: а, ә) қызғалдақгүл өрнегі; б) тұлғамүйіз өрнегі.

В ходе работы в Алматинском региональном гарнизоне, Главнокомандующий Сухопутными войсками ВС РК генерал-майор Жусупов Асан Куанышевич, совместно с начальником Военного института Сухопутных войск имени Сагадата Нурмагамбетова полковником Ибатулиным Бауыржаном Шарифуллаевичем и группой преподавателей Военного института посетили военную кафедру НАО «Казахский национальный университет имени Аль-Фараби». Целью посещения являлось ознакомление с учебно-материальной базой военной кафедры и изучение форм и методов подготовки офицеров и сержантов запаса.

улы, Пресс-центр военной кафедры.

Большой интерес у гостей вызвали отчетные материалы о проводимой военной кафедрой военно-патриотической работе со студентами и школьниками города Алматы. Это такие мероприятия как, военно-патриотическая игра «Сарбаз» среди лучших школ города, студенческие лектории и военно-исторические викто-

тав военной кафедры имеет богатый войсковой и педагогический опыт был рассмотрен вопрос о проведении на базе военной кафедры методических занятий с молодыми преподавателями Военного института Сухопутных войск. В целях изучения новых методик преподавания технической подготовки на военной кафедре для офицеров запаса мотострелковых войск, пре-

Оставляя свой след в судьбе каждого Выпускника

На 82 году жизни в результате продолжительной болезни скончалась уважаемая, любимая коллега, преподаватель корейского языка, ветеран кафедры Дальнего Востока Цой Ми Ок. Она оставила добрый след в судьбе каждого выпускника отделения корееведения Казахского национального университета имени Аль-Фараби. Любимая студентами и преподавателями, она была локомотивом в изучении и преподавании корейского языка. Она была соавтором известного 6-томного учебного пособия «Корейский язык для казахстанцев» (Алматы, 2009-2012). Ее многочисленные учебники и учебно-методические пособия являются востребованными не одним поколением студентов кафедры.

Цой Ми Ок родилась 2 июня 1942 г. в г. Углегорске Сахалинской области в семье сахалинских корейцев, уроженцев Хамхын провинции Северный Хамгён (Корея). В 1957 г. окончила 8-летнюю школу в Углегорске. В 1961 г. окончила Южно-Сахалинское педагогическое училище. В 1987 г. заочно окончила факультет журналистики Казахского государственного университета им. С.М. Кирова. В 1989-1992 гг. работала старшим редактором радиовещания на корейском языке на Гостелерадио Казахской ССР. В 1992-1999 гг. преподавала корейский язык в Центре просвещения при Посольстве Республики Корея в Алматы.

В 1999-2022 гг. была старшим преподавателем корейского языка Казахского национального университета им. Аль-Фараби. Она внесла большой вклад в развитие кафедры корееведения КазНУ. В 2000-е гг., являясь автором собственной методики преподавания и изучения корейского языка, была ведущим преподавателем корейского языка в Казахстане.

Награждена медалями Премьер-министра Республики Корея (2008) и Президента Республики Корея (2018) за вклад в развитие корейского языка и культуры, почётной грамотой и юбилейной медалью КазНУ им. Аль-Фараби (2019). Является обладателем звания «Лучший преподаватель КазНУ им. Аль-Фараби-2010».

Факультет востоковедения выражает соболезнования семье и близким ветерану кафедры Дальнего Востока отделения корееведения Цой Ми Ок. Дорогой учитель, коллега, вы всегда останетесь в наших сердцах! Помним, любим, скорбим!

дусмотрено изучение и внедрение опыта преподавателей Военного института Сухопутных войск для преподавателей военной кафедры. Также были согласованы вопросы проведения учебных сборов со студентами военной кафедры с использованием учебно-материальной базы (полигона) Военного института Сухопутных войск.

Достигнута договоренность о более тесном сотрудничестве военной кафедры КазНУ имени Аль-Фараби и Военного института Сухопутных войск имени Сагадата Нурмагамбетова в организации и проведения воспитательной и военно-патриотической работы с курсантами и студентами, а также о проведении совместных мероприятий военно-патриотической направленности со школьниками города Алматы. В завершении визита, генерал-майор А.Жусупов пожелал коллективу военной кафедры дальнейших успехов в деле подготовки и воспитания будущих офицеров и сержантов запаса – настоящих патриотов независимого Казахстана!

**Каиржан
ТУРЕЖАНОВ**

вые тактические городки войск ПВО и мотострелковых войск. Важной составляющей в подготовке будущих офицеров и сержантов запаса является военно-патриотическая работа, которая проводится на плановой основе как со студентами, обучающимися на военной кафедре, так и со школьниками города Алматы. Гости ознакомились с Центром военно-патриотической работы, включающем в себя: Отдел военно-патриотической работы, Музей военной кафедры, именные аудитории народных героев Сагадата Нурмагамбетова и Бауыржана Момыш-

рины в специализированном лицее «Арыстан», в гимназии Национального центра «Бобек» и физико-математической школе «Тамос».

В ходе посещения военной кафедры Главнокомандующий Сухопутными войсками обратил внимание на то, что необходимо учить будущих офицеров и сержантов запаса современным способам ведения боевых действий при тесном взаимодействии всех родов и видов войск с учетом последних вооруженных конфликтов.

В виду того, что профессорско-преподавательский сос-

насилием, принципами нигилизма и вседозволенности, это неминуемо ведет к всплеску насилия уже в школе (даже в начальной): драки, буллинг, сексуальное насилие, всё это снимается на камеру и выкладывается в социальные сети в качестве развлекательного контента. Все это – благодатная почва для распространения радикалистских настроений.

Дело в том, что казахстанская молодежь черпает радикалистские идеи, в основном, из социальных сетей и других интернет-ресурсов. Логично, что и противодействие должно идти по тому же каналу. Так, например, в Китае в 2015 году приняли меру борьбы с проникновением радикалистских и экстремистских идей посредством жесткого мониторинга и блокировки материалов деструктивного содержания на уровне интернет-провайдеров, а также предоставления доступа в интернет по ID. В нашей стране с абсолютно другой политической системой и с большей свободой граждан, такой сценарий как в Поднебесной не сможет также эффективно работать, хотя и в Казахстане по данным КНБ РК, в 2018 году

в интернете и в социальных сетях было заблокировано более 620 тыс. материалов, для сравнения в 2015 г. – 150 тыс., а в 2016 г. – 700 тыс. Такая работа оказывается неэффективной, она не снижает интереса населения к информационной составляющей.

Стоит отметить, что не только госструктуры осуществляют эту программу, к антирадикалистской деятельности также привлекаются СМИ, юридические лица, гражданское общество и религиозные деятели. Превентивные меры по борьбе с радикализацией молодежи состоят, главным образом, в информационной работе. Спектр профилактических воздействий на молодежь в информационном поле достаточно широк. Существует так называемое УДР (Управление по делам религий), его сотрудники создают сообщества в социальных сетях, чтобы привлечь молодежь, и таким образом продвигать здоровые идеи. Но, к сожалению, и работа сообществ хромает, и такие сообщества не интересны молодым людям.

Нам кажется, что идея осуществлять профилактику радикализации молодежи с по-

мощью социальных сетей – это правильное направление, но мы считаем, что нужно идти с обратной стороны. То есть нет необходимости создавать всевозможные сайты, сообщества и «ломать голову» какой же контент заинтересует подростка завтра. Надо проанализировать что сейчас популярно среди молодежи, какие каналы и каких блогеров они больше всего смотрят в определенном регионе, и уже потом надо выходить на эти сообщества и блогеров, и уже через них «вещать» социально-полезные идеи. Сейчас остро стоит вопрос о профилактике радикалистских настроений среди молодежи, поскольку геополитическая ситуация в мире за последнее время только ухудшилась. Имеется угроза не только радикализма на религиозной почве, но и на расово-этнической (в Казахстане проживает 130 этносов), и на политической. Предупредить всегда проще, чем остановить.

**Дана АСЕНОВА,
Алина БОРИСОВА,
магистранты кафедры общей
и прикладной психологии
факультета философии и
политологии**

Смирно! Главнокомандующий идет!

Генерал-майор А.Жусупов, полковник Б.Ибатулин и преподаватели Военного института с большим интересом ознакомились с учебно-методическими комплексами дисциплин, разработанными на военной кафедре, а также с особенностями обучения студентов по Программам подготовки офицеров и сержантов запаса на военных кафедрах при гражданских ВУЗах. Во всех учебных аудиториях были продемонстрированы методики проведения занятий по различным дисциплинам.

Начальник военной кафедры, полковник запаса О.Ажимов рассказал об истории военной кафедры старейшего ВУЗа Казахстана, достижениях ее выпускников, о методологических подходах в обучении и воспитании будущих офицеров и сержантов запаса, как мобилизационного резерва казахстанской армии. Качественная подготовка будущих офицеров и сержантов запаса невозможна без наличия современной учебно-материальной базы. Так, только за последний учебный год на военной кафедре КазНУ имени Аль-Фараби создано более 10 новых учебных аудиторий, построены поле-

Профилактика радикалистских настроений среди молодежи

В настоящее время радикализм несет реальную угрозу для государства и общества в целом. В связи с последними событиями в мире можно сделать вывод, что любой конфликт начинается с идеи, также как пламя разгорается от искры.

Радикализм, как нечто несущее коренные изменения, чаще всего поддерживается молодежью, у них обилие энтузиазма, энергии, открытое и живое восприятие, с одной стороны, и недостаток знаний и опыта, не критичность к получаемой информации, юношеский максимализм, лабильное сознание, с другой стороны. К этому можно еще добавить отсутствие конструктивной гражданской позиции; доступность открыто выражать свои радикалистские взгляды через субкультурные каналы; желание выделиться и самоутвердиться. А теперь умножим это на среду, в которой такой подросток или молодой человек находится: огромный поток негативной информации в интернете, который изобилует

Кафедре биофизики, биомедицины и нейронауки - 50 лет!

В этом году кафедре биофизики, биомедицины и нейронауки, известной своими традициями и богатой историей, исполняется 50 лет и в её стенах открывается большая аудитория имени Виктора Михайловича Инюшина, вложившего огромный вклад в появлении и дальнейшем развитии кафедры. Мы находимся в преддверии двух значимых событий, являющихся уникальным явлением в научной и культурной жизни факультета, университета и страны: полувековой юбилей кафедры и рождение новой аудитории, посвященной первооткрывателю данной кафедры. Юбилей означает, что пришло время оглянуться назад и подвести итоги. Кафедра со дня своего основания развивалась в рамках единой концепции междисциплинарной интеграции и передовых научных исследований, и на протяжении 50 лет у неё было еще три руководителя, исходно выросшие в рамках этой концепции, созданной первооткрывателем.

В 1973 году впервые в истории Казахстана и нашего университета приказом ректора, выдающегося организатора науки, академика У.А.Джолдасбекова и при его непосредственной поддержке была официально открыта кафедра биофизики на биологическом факультете университета. Хотя учебный процесс по подготовке специалистов – биофизиков было начата несколько ранее на кафедре в 1968-1969 учебном году в группе биофизиков на базе кафедры гистологии и цитологии. Первым заведующим кафедрой биофизики был молодой доктор биологических наук, профессор, выпускник биологического факультета университета, великолепный организатор науки, первый исследователь в области биофизики Виктор Михайлович Инюшин. Он впервые исследовал и установил физиологические, морфологические, биохимические и биофизические особенности влияния излучения оптических квантовых генераторов (лазеров) на организмы человека, животных, растений и микроорганизмы.

Открытие кафедры было приурочено к первому выпуску специалистов по биофизике у нас в Республике в составе 8 человек: Тулеуханов С., Искаков Б., Турарбеков М., Лугинина Л., Полимбетова Н., Тасыбекова Г., Кулумбаев М., Дамитов С., которые в последующем все стали кандидатами и докторами биологических наук.

Название кафедры изменялось в ногу со временем: в 1999 году было переименование на «кафедру биофизики и физиологии человека и животных» в связи с объединением с соответствующей кафедрой; в 2011 год было внедрено новое название «кафедра биофизики и биомедицины» в связи с открытием дополнительной специальности «биомедицина»; в 2020 году была добавлена «нейронаука» к предыдущему названию кафедры, что было обосновано открытием впервые в Казахстане новой интегративной специальности.

За полувековой период кафедру возглавляли известные и крупные ученые, передавая эстафету из рук в руки: профессор Инюшин В.М. с 1973 по 1980 и с 1984 по 1999 годы; профессор А.Б. Утешев с 1980

по 1984 годы, профессор Тулеуханов С.Т. с 1999 года по 2020 годы; профессор Кустубаева А.М. с 2020 года по настоящее время.

За период существования кафедры её закончили более полутора тысяч человек, многие из которых работают в различных учреждениях республики и за её пределами (Россия, Украина, Индия, Германия, Франция, Болгария, США, Израиль, Египет, Канада и т.д.). Более 250 выпускников защитили кандидатские, докторские и PhD диссертации в разных областях биологии: по биофизике, физиологии, биохимии, молекулярной биологии, фотобиологии, хронобиологии.

Эффективность работы была достигнута благодаря огромным усилиям педагогического и научного персонала кафедры, сделавшего всё возможное, чтобы кафедра за 50 лет существования превратилась в крупное научное и учебное подразделение, которое осуществляет подготовку специалистов по интегративным специальностям - биофизике, биомедицине, нейронауке и образовательной биологии.

В разные годы становления и развития кафедры на кафедре работали и работают такие известные ученые и наставники, как академик Х.Д.Дюсембин, профессора В.М.Инюшин, А.Б.Утешев, К.С.Рымжанов, З.Г.Бияшева, Н.Т.Торманов, М.К. Мурзахметова, Ю.А.Шаповалов, О.К.Дарменов, Б.К.Нарбаев, Гумарова Л.Ж., доценты А.М.Мустафин, Н.Н.Федорова, Ж.Н.Нурғалиев, Г.Г.Бузурбаев, Ж.Ш.Ургалиев, З.А.Аскарова, Б.К.Дошанова, Н.Т.Аблайханова, С.С.Макеева, Г.Т. Сраилова, Л.К.Бактыбаева, Г.А.Тусупбекова, Г.К.Атанбаева, Ж.М.Басығараев, старшие преподаватели М.С.Кулбаева, Е.В.Швецова, А.Н.Торманова, А.Ыдрыс, Ж.Т.Абдрасулова и многие другие. Сегодня на базе кафедры развивается новое научное направление – нейронаука, которое возглавляет профессор А.М.Кустубаева, отвечающие современным требованиям развития междисциплинарных наук. В связи с открытием новых специальностей присоединяются новые специалисты: Г.К.Датхабаева, А.Т.Камзанова, М.К.Жолдасова, А.Каримова, М.Мельников. На кафедре на-

ряду со старшим и средним поколением работают преподаватели младшего возраста (Б.К. Кайрат, Б.И. Уршеева, А.Е.Есенбекова и другие), которые активно внедряются в науку и готовят свои диссертации к защите, что свидетельствует о приемственности хороших традиций.

Главной задачей кафедры является подготовка высококвалифицированных и компетентных специалистов в области биофизики, биомедицины и нейронауки и проведение научных исследований на передовом уровне. Рост кадров и совершенствование учебного процесса не могли осуществляться без соответствующего развития научных исследований на кафедре. На базе кафедры были развиты такие, к примеру, научные направления как: «Исследование реактивности биосистем на излучение оптических квантовых генераторов (лазеров) (руководитель профессор Инюшин В.М.)», «Исследование биоэнергетических процессов клеток и тканей под воздействием ионизирующих излучений», «Исследование ультрадианных, циркадианных и цирканнуальных ритмов организма человека и животных при различных функциональных состояниях организма» (руководитель профессор Тулеуханов), «Исследование важнейших физиологических функций, работоспособности и выносливости человека и животных в условиях высокогорья и пустыни» (руководитель профессор М.Ф. Авазбакиева), «Основы иммунологии биосистем» (руководитель доцент Л.К.Бактыбаева) и другие. Современные проекты «Ритмогенез и регуляция спонтанной синхронной активности нейронов мозга при гипервозбуждении» (руководитель профессор Тулеуханов), «Кальций-зависимые механизмы управления ритмами нейронов мозга при гипервозбуждении» (руководитель профессор Тулеуханов).

На сегодняшний день иницированы междисциплинарные исследования в области когнитивной и вычислительной нейронауки в сотрудничестве с ведущими мировыми уни-

верситетами и научными институтами, в числе которых Кембриджский университет (Великобритания), Орегонский университет (США), университет Цинциннати (США), университет Центральной Флориды (США), Университет Шарджа (ОАЭ), Сколковский институт науки и технологий (Сколтех) и другие. По научным проектам определены ЭЭГ биомаркеры, свидетельствующие о наличии дефицита активности мозга и снижении лабильности мозга при депрессии эмоциональных состояний; определены траектория онтогенетического развития в норме для прогнозирования развития и возможного предотвращения отклонений от данной траектории (руководитель Кустубаева А.М.). Участие в реализации в проекте Национального центра нейрохирургии в рамках программно-целевого финансирования (руководитель Акшулаков С.К.), где впервые в Казахстане внедрена функционально-резонансная томография для картирования когнитивных функций и проведения мультимодальных исследований опухолей мозга (подпрограмма Кустубаева А.М.).

Сотрудники кафедры тесно работают совместно с коллегами ряда зарубежных стран, таких как США, Великобритания, Германия, Испания, Израиль, Россия, Украина, Турция, Китай и другими. Ученые кафедры биофизики, биомедицины и нейронауки совместно с международными университетами выполняют международные проекты. Результаты вышеперечисленных исследований легли в основу многочисленных трудов сотрудников кафедры. Ими опубликованы более 70 учебников, учебных пособий, 75 учебно-методических рекомендаций, 35 монографий 3 тысячи статей и тезисов, в том числе в материалах международных конференций, съездов, симпозиумов и в высокорейтинговых зарубежных научных журналах. В становлении и развитии кафедры оказывали и оказывают всестороннюю поддержку и помощь ректора нашего университета: академик У.А.Джолдасбеков,

академик К.Н.Нарибаев, и академик Ж.К.Туймебаев, а так же деканы нашего факультета: академики И.О.Байтулин, М.Х.Шигаева и другие, в том числе и профессор М.С.Курманбаева.

Коллектив кафедры принимает самое активное участие в работах различных республиканских и международных конференций, семинаров, симпозиумов и съездов. За достигнутые успехи сотрудники кафедры получили более 250 охранных грамот (авторских свидетельств, патентов), множество наград и премий. 9 преподавателей кафедры являются обладателями звания «Лучший преподаватель вуза Республики Казахстан». Работники кафедры награждались государственными стипендиями и медалями за выдающийся вклад в развитие науки. За высокие показатели в области научно-исследовательской деятельности, учебно-методической работы, международного сотрудничества и социальной работы кафедра постоянно входила в топ-группу лучших кафедр университета. Все это свидетельствует о безупречной работе её сотрудников.

В настоящее время перед коллективом кафедры поставлены новые важные и ответственные задачи по совершенствованию учебного процесса и развитию научных исследований в свете тенденций развития биологической науки и грандиозных задач, поставленных перед коллективом ректором нашего университета академиком Ж.К.Туймебаевым.

Желаем кафедре дальнейшего роста и развития!

С юбилеем дорогие и уважаемые сотрудники кафедры биофизики, биомедицины и нейронауки!

С.Т.ТУЛЕУХАНОВ,
д.б.н., член-корр. НАН РК,
профессор кафедры
биофизики, биомедицины и
нейронауки

А.М.КУСТУБАЕВА,
к.б.н., профессор,
заведующая кафедрой
биофизики, биомедицины и
нейронауки

Студенттер спектакльден ерекше әсер алды

Студенттер арасындағы тәрбие жұмысының негізгі бағыты – тұлғаны рухани-адамгершілік, эстетикалық жағынан қалыптастыру. Осы бағыттағы іс-шараларды ұйымдастырудағы негізгі міндеттің бірі – студенттердің театр сахнасындағы қойылымдарды тамашалауы.

Осындай міндетті жүзеге асыру мақсатымен география және табиғатты пайдалану факультетінің «Жерге орналастыру», «Геодезия және картография», «Гидрология» білім беру бағдарламаларының студенттері Ф.Мүсірепов атындағы Қазақ мемлекеттік балалар мен жасөспірімдер театрының мәдени шараларына қатысты. Факультет студенттері аталған өнер ошағында І Республикалық жастар театрлары фестивалінің ашылу салтанатын тамашалады. Фестиваль мақсаты – еліміздегі театр әлеміндегі жас режиссерлердің жетістіктерін насихаттап, олардың кәсіби әлеуетін арттыру.

І Республикалық жастар театрлары фестивалінің шымылдығы ҚР мәдениет және ақпарат министрі А.Балаеваның құттықтау сөзімен ашылып, оны Мәдениет комитеті Театр өнері басқармасының басшысы А.Жақсылыққызы оқып шықты. Фестивальдің ашылуына театр өнерінің майталмандары Н.Жақыпбай, Е.Обаев, Т.Теменов, Ә.Рахимов, Қ.Қасымов, Г.Мирғалиева, М.Ахмановтар қатысып, «Ең үздік режиссер» атанған жас режиссерлерді (Г.Балпейісова, М.Хабібуллин, А.Зайцев, Ә.Өмірбекұлы, Ш.Үмбетқалиев,

А.Цой, Ә.Оспанбаева, Ш.Жақыпбай) арнайы диплом және қаржылай сертификаттармен марапаттады. Фестиваль барысында студенттер танымал өнер қайраткерлерімен естелік суретке түсті. Ашылу салтанатынан кейін режиссер Ф.Молдағалидың «Құлагер» қойылымы көрермендер назарына ұсынылып, студенттер ерекше әсер алды.

Өкетай САҒЫМБАЙ,
«Жерге орналастыру»
мамандығының 1-курс
куратор-эдвайзері
А.ӘЛІМБАЙ,
аға куратор

Түркі универсиадасының алтынын еншіледі

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың медицина және денсаулық сақтау факультетінің 3-курс студенті Әкежан Айтбеков ІІ Түркі универсиадасында еркін күрестен алтын медаль иегері атанды.

Түркістан қаласында өтіп жатқан Түркі мемлекеттері ұйымының студент спортшылары арасындағы ІІ Түркі универсиадасына Түркия, Әзірбайжан, Өзбекстан, Мажарстан, Қырғызстан және Қазақстаннан 500-ге жуық жас спортшы қатысты. Дүбірлі додада ҚазҰУ-дың спортшы жастары еркін күрес, шахмат, волейбол,

дзюдо, үстел теннисінен сынға түсті. Сайыстар OLIMPIC CENTER спорт ке-

шені мен Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінде өтті.

Волейбол жарысында үздік атанды

Түркістанда өтіп жатқан ІІ Түркі универсиадасында Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ студенттерінен құралған волейболдан Қазақстан құрама командасы үздік атанып,

алтын медальмен марапатталды. Команда құрамында университеттің медицина және денсаулық сақтау, шығыстану, заң факультеттерінің спортшы жастары бар.

ҚҰРМЕТТІ ОҚЫРМАН!

«QAZAQ
UNIVERSITETI»

ГАЗЕТИНЕ ЖАЗЫЛУ ЖЫЛ БОЙЫ ЖАЛҒАСАДЫ

Газетке жазылу индексі: 64787

- «Qazaq universiteti» газеті – 75 жылдық тарихы бар іргелі басылым.
- Газет 2022 жылдың қаңтар айынан республика көлемінде таратылады.
- Басылымда елдегі және университеттегі айтулы жаңалықтар қамтылады.
- «Qazaq universiteti» газетіне жазылып, өз мақалаңызды ұсынуға сіздің де мүмкіндігіңіз бар.
- Егер сіз әлеуметтік осал топтағы студенттерге «Qazaq universiteti» газетін жаздырып, рухани қолдау білдіргіңіз келсе, Halyk bank QR қосымшасы арқылы төлем жасай аласыз.
- Ол үшін Halyk bank қосымшасы арқылы QR-КОДТЫ суретке түсіріп, белгілеу (назначение) бөлімінен «Qazaq universiteti» газетіне жазылу» деген бөлікті толтыру керек.
- Ал республика көлеміндегі оқырмандар үшін «Қазпошта» АҚ-ның барлық бөлімшелері қызмет көрсетеді.

«ҚАЗПОШТА» АРҚЫЛЫ ЖАЗЫЛУ БАҒАСЫ:

	Аудан/ауыл	Қала
12 айға	3706,44 теңге	3487,14 теңге

Ғылым және жоғары білім саласындағы жаңалықтармен танысқыңыз келсе, «QAZAQ UNIVERSITETI» газетіне жазылуды ұмытпаңыз!

Тарату бөлімінің байланыс телефоны: 377-32-86, ішкі: 1486
+7 747 325 6874

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:

**Әл-Фараби атындағы
Қазақ ұлттық университеті**

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
Басқарма Төрағасы – Ректоры
Жансейіт ТҮЙМЕБАЕВ

Ақпарат және коммуникациялар
департаментінің директоры
Қаншайым БАЙДӘУЛЕТ

Бас редактор: Гүлнар ЖҰМАБАЙҚЫЗЫ
Жауапты хатшы-дизайнер: Талғат КІРШІБАЕВ
Тілшілер: Қайыржан ТӨРЕЖАН,
Гүлзат НҰРМОЛДАҚЫЗЫ,
Нұрбек НҰРЖАНҰЛЫ
Фототілші: Марат ЖҮНІСБЕКОВ
Корректор: Күләш ҚАДЫРБАЕВА

МЕКЕНЖАЙЫ:

- 050040, Алматы қ., Әл-Фараби даңғылы, 71, ректорат, 3-қабат, №305, 307 бөлме. Байланыс телефоны: 377-33-30, ішкі: 32-27, 32-28, тікелей: 377-31-48.
- Электронды мекенжай:
kaznugazeta@gmail.com
- Газет редакцияның компьютер орталығында теріліп, беттелді. «Everest» баспаханасында басылды.

Кезекші редактор: Гүлзат НҰРМОЛДАҚЫЗЫ

Бағасы келісім бойынша.

Газетке жазылу индексі: 64787

Таралымы – 2500

- Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.
- Редакцияға түскен қолжазба қайтарылмайды, үш компьютерлік беттен асатын материалдар қабылданбайды.
- «Qazaq universitetine» жарияланған мақала көшіріліп басылса, сілтеме жасалуы міндетті.
- Жарнама мәтініне жарнама беруші жауапты.